

Aertnys-Damen: Theologia moralis secundum doctrinam S. Alfonsi de Liguorio, editio XIII, tom. I, XXXII+808; tom. II, IV+820, Marietti edit. Taurini et Romae 1939; cijena za oba sveska Lit. 80.

J. Aertnys član Kongregacije SS. R. dobio je pred 30 godina pohvalno pismo od pape Pija X. za svoje moralno djelo, koje ide stopu u stopu za djelom sv. Alfonza de Liguorio. I danas eno u obradbi njegova redovničkog brata, profesora na Propagandi u Rimu, ne smije ni u svom 13. izdanju proći neopaženo u bogoslovskoj literaturi. Ono nije ni strogo naučno, ni strogo popularno djelo, nego ide za tim, da u što zbitijem obliku, bez potanjih naučnih digresija, pruži u prvom redu praktičnom dušobrižniku jedan naučno siguran udžbenik, gdje će naći teoriju protkanu praktičnim uputama. Poradi toga je razumljivo, kako je u dva sveska mogao nagomilati toliku građu, da je u njima obuhvaćeno i sakramentalno moralno bogoslovlje. Nije to, dakako, posve bez uštrba na potpunost materije, ali je svakako pohvalno, da je uzet obzir i na sve odredbe pastoralnog značaja posljednjih godina. Stvarno će ova moralka, kako je to u Italiji uobičajeno, imati da bude i udžbenik za pastoral, barem što se tiče moralnoga dijela njegovoga.

Čitavo je djelo izrađeno komparativnim (kazuističkim) metodom. kako autor sâm naglasuje u uvodu. Mogao je taj metod u vrijeme sv. Alfonza imati svojih prednosti, danas ih jamačno ima manje, barem kod izradbe djela s ovakovim karakterom. Izlaganje svih mogućih mišljenja s njihovim obrazloženjem, nabranjanje njihovo poradi ugleda i važnosti pojedinih uvaženih učitelja, valja, držim, napustiti pred prednostima pozitivno-skolastičkog metoda. Naročito to vrijedi za djelo kojemu daju osnov načela sv. Tome. Logički slijed izvoda, dosljednost njihova u primjeni, po našem je mišljenju daleko aktuelnija, i ako tim nipošto ne mislimo načelno zabaciti kazuističko obrađivanje moralnoga bogoslovlja.

Prvi svezak je podijeljen u 5 knjiga. Prva donosi traktate: o konačnoj svrsi čovjeka (toga traktata kazuiste nisu običavali donositi), o ljudskom djelovanju, savjesti, zakonima, grijesima, krepostima uopće. Druga: o vjeri, ufanju, ljubavi kao bogoslovskim krepostima. Treća: o zapovijedima dekaloga; četvrta: o crkvenim zapovijedima (post i nemrs, ispovijed i pričest, cenzura i zabrana knjiga); peta: o zapovijedima za život pojedinih staleža (svećeničkoga, redovničkoga i svjetovnih zvanja). Ne upuštajući se u drugo, moram istaknuti: nipošto ne držim opravdanim, da se još i danas kod izlaganja probabilističkoga sistema, stvarno pod tim imenom izlaže i pobija t. zv. apsolutni probabilizam (str. 103, 104). Ako su Lugo, Sanchez i Vasquez svojevremeno branili mišljenja, koja su kasnije došla pod udar crkvene zabrane (izložena onako, kako ih zastupnici ekviprobabilizma izlažu), ne smije se danas čitateljima i naučnoj publici predstaviti sistem probabilizma s onim slabim stranama, koje zastupnici toga sistema danas otvoreno i dosljedno isključuju, izlučuju i nikako ne usvajaju. Objektivno izložen probabilizam, nije ono što Aertnys naziva apsolutnim probabilizmom, kao što ni sistem koji on izlaže i brani, nije umjereni probabilizam, nego t. zv. ekviprobabilizam; autor međutim ova dva naziva zamjenjuje (*«probabilismus moderatus seu aequiprobabilismus»*). Da ova

nomenklatura ponešto hramlje najbolji je dokaz, što i on probabilistima upisuje u grijeh, da je u njihovoj argumentaciji »vox probabilior a m-bigua«. Moglo se to nekim autorima ranije zamjeravati, ali danas ne može; svaki danas točno označuje što se pod pojedinim pojmom ima razumjeti, pa dosljedno izbjegava svaku pomutnju u netočnom opredjeljenju njihova značenja. Isto je tako bez oslona prigovor iznesen na prvom mjestu (str. 107): da nisu točno određene granice unutar kojih vrijedi probabilistički princip. I to se možda moglo prigovarati nekada, ali nije na mjestu da se prigovara danas.

Drugi svezak ima samo dvije knjige: o sakramentima (VI) i o kaznama i oprostima (VII). Po objamu je gotovo jednak prvom svesku, a po vrijednosti sadržaja jednako se može mjeriti s prvim; onaj izlaže teoriju u prvoj polovini, a životnu praksu u drugoj; ovaj je sav u izlaganju životne zadaće kako se ona odvija u životu vjernika prema propisu evanđelja i crkvenih odredaba. Sve je to izlaganje vrlo pregledno izloženo, kratko a solidno obrazloženo, najnovijim odredbama provideno, kratkim kazuističkim primjerima objašnjeno (»quaestiones«, »resolutiones«, »notanda pro praxi«). Ova okolnost tumači zašto ovo djelo po trinaesti put ide u svijet, a sva prilika, da mu ni to ne će biti posljednje izlaženje. Dušobrižnici u praktičnom životu radije posizu za ovakvim djelom, nego za onim koje se više baca na naučno teoreti-ziranje.

Vanjska oprema djela je veoma ukusna, cijena nije velika (oba sveska zajedno stoje 160 dinara), pa ga i s te strane možemo samo preporučiti.

Prof. A. Živković.

Dr. Krunoslav Draganović, Opći šematizam katoličke Crkve u Jugoslaviji, Sarajevo, 1939. Izdanje Akademije »Regina Apostolorum«. Str. 615, cij. vez. Din 95.—; broš. Din 80.—.

Dopala nam je ruku knjiga vrlo dobra i vrlo potrebita, knjiga koja nam podaje u zaokruženoj cjelini sve podatke o stanju katoličke Crkve u Jugoslaviji.

Autor je zaista radio solidno i stručnjački: u svemu je potpuno opravdao povjerenje našega Episkopata, koji mu je na izradu predao ovaj koliko težak toliko važan posao.

U uvodnoj riječi izložen je način i sistem, kojim je autor radio i prikazane su sve one ogromne poteškoće koje je morao da svlada. Njegov rad znači veliki uspjeh u jednom ogromnom i teškom poslu, koji je svršen u razmjerno kratkom vremenu od 2 godine. Svaka mu čast i priznanje.

Razdioba knjige, koja nam pregledno daje Sadržaj (str. 8), u svakom je pogledu dobra i potpuna, a dodani trostruki Imenik (kazala) dijeceza, župa i osoba je vrlo praktičan i omogućuje brzo snalaženje u omašnoj knjizi i ogromnom mnoštvu podataka koje donosi.

Dakako da pri ovako zamašnom i velikom djelu nije radi same prirode posla moguće, da se nebi potkrale stanovite greške i nedostaci, kako to i sam autor pri kraju uvodne riječi (str. 7) priznaje.

Mi bi u tom pogledu stavili samo jednu primjedbu. Ne smatramo ispravnom tvrdnju (str. 6) autorovu, da u Jugoslaviji postoje samo dvije